

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE OWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:5

Onder redactie van Prof. Dr K. SCHILDER, Kampen.

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; N. Baas, Amsterdam; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr E. T. v. d. Born, Helpman (Gr.); Ir B. ter Brugge, Almelo; Dr K. J. Cremer, Kampen; Dr R. J. Dam, Kampen; Dr A. C. Drogendijk, Dordrecht; Dr D. van Dijk, Groningen; Drs D. J. Galle, Kampen; Mevr. G. Gilhuis-Smitskamp, Mijdrecht; Dr J. H. Hagenbeek, Zwolle; Dr J. van Herksen, Ermelo; A. Janse, Biggkerke; Dr P. Jasperse, Leiden; Dr G. Keizer, De Steeg; Dr B. A. Koppers, Amsterdam; Dr E. D. Kraan, Vlaardingen; A. Kuiper, Utrecht; Dr C. Lindeboom, Amsterdam; Dr J. v. d. Linden, Zeist; Dr S. O. Los, 's-Gravenhage; Drs Joh. Luijkenaar Francken, Rotterdam; Mevr. J. M. Th. Luijkenaar Francken-Schreuder, Rotterdam; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; G. Meima, Groningen; Dr A. Ringnakla, Ermelo; P. J. Risseuw, 's-Gravenhage; C. Rijsdorp, Rotterdam; A. Schilder, 's-Gravenhage; Dr G. K. Schoep, 's-Gravenhage; Dr R. Schippers, Wanswert; Dr J. Smelik, 's-Gravenhage; Drs H. Smilde, Groningen; Drs H. Smitskamp, 's-Gravenhage; Dr N. Streefkerk, Wollega; D. Stroo, Bussum; J. Strikwerda, Zeist; Prof. Dr C. van Til, Philadelphia, Pa.; Dr J. Thijs, Zwolle; Dr C. Veenhof, Haarlem; Dr J. Veldkamp, Hilversum; Prof. Dr D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Dr M. Vreugdenhil, Meliskerke; Dr F. de Vries, 's-Gravenhage; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Franeker; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage; Jan Zwart, Zaandam.

Alle stukken bestemd voor de Redactie zende men aan:
Prof. Dr K. SCHILDER, Vloedijk 101, Kampen.

Drukkers-Uitgevers:
OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes.
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f2.50 per halfjaar bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland f7.50 en voor Ned.-Indië f6.— per jaar.
Advertentiën: 25 ct. per regel. — Losse nummers f0.15.

INHOUD: Hoofdartikel: De grond voor ons weten. II. — Uit de Schrift: Het gebed des Verbonds. (Ps. 74:20.) — Kerkelijk Leven: Stembus-uitslag. Recht en plicht van symboolvorming. I. Postzegels. Over het „symbool“. — Literatuur en Kunst: Werk en Wet. — Even Parkeeren: De kloppende Heiland. — Uit het Pol. en Soc. Leven: Berdjajew en de Klassenstrijd. — Pop. Wet. Schetsen: Het verbond der genade bij Calvijn. — Geestelijke Adviezen: Ik ben zoo bang, dat ik mij vergis. — Opvoeding en Onderwijs: Ongerustheid. — Perschoonw. — Kerknieuws.

HOOFDARTIKEL

De grond voor ons weten.

II.

Mijn eerste bezwaar, reeds genoemd, tegen het betoog van Dr Hepp over het „Testimonium generale“ of het algemeene getuigenis des H. Geestes in het innerlijk van den mensch als zekerheidsgrond voor zijn weten, is, dat het van begin tot einde gegrond is op het bijzondere inwendige getuigenis inzake de bijzondere openbaring, terwijl dit laatste, het testimonium speciale, geheel onbewezen als „dogma“ wordt aangenomen.

Nadat Dr Hepp een aantal schriftuurplaatsen heeft aangehaald, die wel spreken over den H. Geest, maar geen betrekking hebben op het „testimonium generale“ redeneert hij op pag. 43 aldus: „Aan de besproken schriftuurplaatsen waren „nog toe te voegen die, welke handelen over het „testimonium speciale. Van het speciale getuigenis „kon men dan ook teruggaan op het generale en „beredeneeren, dat het eerste noodzakelijk om „het tweede roept. Toch meenden we die teksten „hier achterwege te moeten laten, omdat ze bij „het testimonium speciale vanzelf ter sprake komen (in het tweede deel dus dat nog volgen moet, P.), en goede orde niet gedooft, dat thans „zoo sterk op het tweede deel dezer studie wordt „ingegrepen.

„Dan — om uit het bestaan van het testimonium speciale tot het bestaan van het testimonium generale te concluderen, is het volstrekt „niet noodig een breed exegetisch onderzoek naar „dat bijzondere getuigenis in te stellen. Zonder „dat staat het testimonium speciale voor ons vol- „doende vast“.

Het eenige schriftwoord, dat betrekking zou hebben op het testimonium generale acht Dr Hepp 1 Joh. 5:6: „De Geest is het die getuigt dat de Geest de Waarheid is.“¹⁾

En wel vooral hierom, omdat Johannes „een speculatieve geest“ is, „die er telkens behoefte aan heeft, het speciale te verlaten, om zich een wijle te vermeien in het algemeene“.

Dr Hepp vervolgt dan: „Derhalve overal waar „de Geest kennis verspreidt, wijsheid uitdeelt, waar- „heid openbaart, doet Hij ter bevestiging een ge- „tuigenis volgen“. (blz. 47.)

Dit laatste is dus het testimonium generale internum, waarover heel het boek handelt, en dat staat tegenover het testimonium generale externum, het algemeene getuigenis dat van buiten af tot ons komt in de natuur. Het openbaart niet, maar het bevestigt, geeft ons de zekerheid.

Van dit testimonium generale internum wordt op andere plaatsen in het boek gezegd (blz. 153 o.m.): „Tegenover de veelheid der getuigenissen

1) Greijdanus (Commentaar) neemt „dat“, „da“, in de betekenis van „omdat“. „Dan wordt met „da“ gemotiveerd het zeggen, dat de Geest de getuigende is, omdat Hij n.l. de Waarheid is in eigen Persoon“.

De Heilige Geest is dus: de getuigende Waarheid. Welken steun dit woord biedt aan het „testimonium generale“ van Dr Hepp is niet duidelijk.

„n.l. die van buiten tot ons komen) waaronder „ook de bewijzen van Gods bestaan, die dag en „nacht uitroepen: God bestaat! heeft de mensch „noodig een laatste getuigenis, hetwelk hem op „overtuigende wijze, zoodat hij zijn toestemming „er niet aan onthouden kan, aanzegt: die getu- „genissen zijn waar“.

En ook dit: „De schepping zelf verzekert ons, „behalve het bestaan der noumenale wereld“, nog „andere oorspronkelijke waarheden: oorzaak en „doel, de prima principia, axiomata, dat het ge- „heel grooter is dan het deel...“

„Het testimonium generale gaat rusteloos door „al die waarheden boven verdenking te verheffen. „Zonder het testimonium generale zou de mensch „naar alle kanten door pijnigende raadselen zijn „omgeven. God, mensch en wereld zouden twijfel- „achtige grootheden zijn. Weten en wetenschap „zouden naar het rijk der onmogelijkheden ver- „wezen moeten worden. Geen enkele tak der men- „schelijke kennis mag aan de vigeur van het tes- „timonium generale onttrokken worden.“

Wij hebben door deze aanhalingen terstond duidelijk voor ons, wat Dr Hepp verstaat onder het testimonium generale.

Om nu terstond ook in 't licht te stellen de tegenstelling met de these, die wij wenschen te bepleiten, n.l. dat de eenige zekerheidsgrond van ons weten gelegen is in het object buiten ons, maken wij, alvorens verder te gaan, een kleine opmerking bij elk van de twee laatstgenoemde citaten.

Ad 1. Het „testimonium generale“ (algemeen inwendig getuigenis) heeft volgens Dr Hepp geen eigen inhoud, het openbaart niet; het brengt geen nieuwe kennis bij, het verzekert alleen; het bevestigt alleen dat het waar is.

Wat de schrijver hier bedoelt met dit algemeene inwendige getuigenis, dat alleen verzekert maar niet openbaart en geen kennis bijbrengt, is m.i. het best te vergelijken met de knip op de reeds gesloten geldbeurs, die ook alleen verzekert.

Maar nu vraag ik toch: Hoe is het mogelijk, dat men dit een testimonium, een getuigenis, blijft noemen? Een testimonium is altijd getuigenis van iets, en tracht dus altijd kennis bij te brengen. Hier is het dan alleen maar de verzekering „dat het waar is“. Maar dit is toch óók kennis en die kennis brengt het dan toch bij. Het openbaart dus wel weer iets, want het zegt aan: „die getuigenissen (van buiten) zijn waar“.

Ad 2. De mensch is ook werkelijk door pijnigende raadselen omgeven; niet wanneer het testimonium generale niet rusteloos doorgaat al die waarheden boven verdenking te verheffen. Maar wanneer zijn door God hem geschonken logisch onderscheidingsvermogen hem begeeft en wanneer hij de objectieve gegevens niet aanvaardt.

Door het bovenstaande genoegzaam in de belangrijke kwestie, die ons bezighoudt ingeleid, volgen wij thans geleidelijk onze beschouwing van het boek van Dr Hepp.

Het getuigenis in het subject is voor hem de grond van onze kennis.

„Het bestaat niet in kennis, maar het geeft alleen den laatsten grond voor die kennis, even- „als het testimonium speciale niet alle geloofs- „kennis absorbeert, maar de laatste grond van „de fides salvifica moet heeten“. (97). (Spatiëring van mij. P.)

Hoe komt nu Dr Hepp tot zijn testimonium generale internum?

2) „Noumenaal“ is een woord naar de onderscheiding, die Kant maakt tusschen het *voorwerp*, het voorwerp zooals het naar zijn wezen is, het ding „an sich“ en het *quodjoror*, het voorwerp zooals het verschijnt, zooals wij het zien, het fenomeen.

En al wat overblijft, is: personen; in die personen leven: uit dat leven geloof: uit dat geloof belijden; belijden in harmonie zoo veel het kan en waar het gaat en voeten heeft aan vroeger belijden; niet van de kerk, maar van het kranse der „geloovige vaderen“; welke personen nu voorts de uitnemende leus voor hun kranse kiezen: „Hebt de waarheid en den vrede lief!“ een leus die echter, tot overmaat van ramp, dan nog voornamelijk van de formeele inplaats van de materiele waarheid wordt uitgelegd; in den trant der oude Groningers!

„KRANSJE VAN GELOOVIGEN“ of „KERK VAN BELIJDEERS“ was de diepe tegenstelling die dusver tusschen de irenischen en de gereformeerden de kloof deed gapen.

Dr A. KUYPER.

De Heraut, No. 206, 4 Dec. 1881.

Is het, zooals dat bij wetenschappelijke behandeling zeer zeker geoorloofd is, een geniale greep, die hij als hypothese poneert en bewijst?

Neen, hij begint met een „vaag gedachtebeeld“, dat hij ontleent aan het „dogma“ van het testimonium speciale, en dat hij aldus omschrijft: „een getuigenis des Geestes in en tot den geest van ieder mensch“ (blz. 9).

Wij hebben hier dus alleen te maken met het getuigenis des Geestes in den geest van ieder mensch, dat „aanzegt: die getuigenissen (van buiten) zijn waar“. (pag. 153).

Dr Hepp vervolgt dan op pag. 9: „Voorshands „hebben wij niets anders te weten. Zoo nu en dan „zal een verdere verwijzing naar het testimonium „speciale wel noodzakelijk zijn, maar nooit be- „hoeft hierop al te diep te worden ingegaan“.

We zijn het zeker met Dr Hepp wel eens, dat in den regel het generale aan het speciale voorafgaat, maar wanneer het algemeene op zulk een bijzondere wijze uit het bijzondere gezocht moet worden, dan achten we zulk een „wazige idee“, zulk een „vaag gedachtebeeld“ een zeer gevaarlijk fundament om op te bouwen.

Maar vooral is dit het geval, wanneer het speciale, waaruit men afleidt, al verklaart men het tot „dogma“, nog geheel onbewezen is. Het is dan waarlijk wel geraden er toch wat dieper op in te gaan. Het is niet voldoende, wanneer men poneert: „Het bestaan van het testimonium speciale eischt onafwijsbaar het bestaan van het testimonium generale“ (108).

Goede orde maakte hier werkelijk „een breed exegetisch onderzoek naar dat bijzondere getuigenis noodig“ (cf. pag. 43, wat Dr H. ontkent) en daarom had het eerste deel van dit werk eerst moeten komen. In elk geval was het noodig geweest (wat Dr H. ontkent) „aan de besproken Schriftplaatsen nog toe te voegen, die welke handelen over het testimonium speciale“.

Nu annexiert de schrijver deze Schriftuurplaatsen zonder ze zelfs te noemen. Hij spreekt van „Schriftuurplaatsen welke handelen over het testimonium speciale“. Hij had moeten zeggen: Schriftuurplaatsen waaruit mogelijk de gedachte kan worden afgeleid.

Hoogstens toch kan de term „getuigenis“, testimonium, worden ontleend aan plaatsen als Joh. 15:26, Rom. 8:16, 1 Joh. 5:6 en hieruit dan verder geconcludeerd.

Dr S. P. Dee verklaart, dat hij een woord, dat zegt, dat de Heilige Geest in ons hart getuigt, dat de Heilige Schrift Gods Woord is, niet noemen kan.²⁾ Prof. Dr H. Bavink heeft gezegd: „Men kan niet zeggen: ik geloof de H. Schrift op grond van het getuigenis des H. Geestes. Wel door middel van dat getuigenis. De grond van het gezag der H. Schrift ligt niet in mij, maar in

3) Geref. theol. tijdschrift, Maart 1930.

de Schrift zelve. Het motief ligt in mij, in het hart." 4)

Dr Hepp had dus de plaatsen, welke erover handelen, moeten aangeven. Dit zou volstrekt geen biblicisme zijn geweest.

Het eenige wat hij nu doet is het aanhalen van een citaat van Calvijn tot staving van het „dogma” van het testimonium speciale. (blz. 109).

Ik betwijfel echter zeer sterk, of Calvijn, gezien zijn uitspraken, de verantwoordelijkheid zou willen dragen voor den hoogen toren, dien Dr Hepp op één of twee door hem geschreven woorden opbouwt.

Immers wanneer ik de sterkste uitspraken van Calvijn te dezer zake lees, heb ik niet de bezwaren, die bij mij opkomen, wanneer ik kennis maak met het werk van Dr Hepp.

Ook kan ik mij volkomen vinden in de omschrijving, die Dr H. Bavinck van het testimonium internum geeft:

„Het getuigenis des H. Geestes geeft geen verzekering van de objectieve waarheden des heils „buiten verband met den staat van het religieuze „subject. Het verzekert die waarheden, omdat ze „in onlosmakelijk verband staan met weder- „gehoorte en bekeering, vergeving en kindschap „van den geloovige. Het test. Sp. Sancti is aller- „eerst een verzekering, dat wij kinderen Gods „zijn. Dat is de centrale waarheid, de kern en „het merg van dit getuigenis. Maar in verband „daarmede verzegelt het ook de objectieve waar- „heid des heils.” 5)

Wij zijn het eens over het bestaan van een inwendig getuigenis des H. Geestes. Immers „deze Geest getuigt met onzen geest, dat wij kinderen Gods zijn”. (Rom. 8:16). Men dwaalt echter zeer, wanneer men hiervan gaat maken: een inwendig getuigenis van den H. Geest, dat de Bijbel Gods Woord is.

Wat verder Calvijn betreft, ik vermag niet in te zien, dat hij ooit heeft tegengesproken, hetgeen hij in zijn Institutie zegt:

„Daarom wordt het hoogste bewijs van de waarheid der Schrift vooral ontleend aan de Persoon Gods, die in haar spreekt.” 6)

Calvijn moge de toestandkoming van de zekerheid in ons, dat de Schrift Gods Woord is, een werk des H. Geestes in onze harten noemen, de grond voor die zekerheid blijft voor hem steeds liggen buiten den mensch in de objectieve waarheid der Schrift. 7)

J. S. POST.

- 4) Dictaat dogmatiek, 1912.
5) Geref. dogmatiek, 1°, 739.
6) Institutie, I, 7. Bij Sizoo deel I, pag. 46.
7) c.f. het doorwrochte artikel van Dr S. Greijdanus, „Karakter van het Testimonium Spiritus Sancti volgens Calvijn”.
Geref. theol. tijdschrift, 14e jaarg., pag. 519.

UIT DE SCHRIFT

Het gebed des Verbonds.

Aanschouw het Verbond.
Psalm 74:20.

In onzen tijd worden er vele klachten geuit over toenemenden afval en onverschilligheid. Niet alleen wat betreft het leven van ons volk in het algemeen, dat toch een christenatie heeft, doch zoo weinig naar Christus vraagt! Doch ook op het enger terrein van Christendom en Kerk.

En helaas, van ons eigen Gereformeerde leven! Wat we in de breedte gewonnen hebben, dreigen we in de diepte te verliezen. Wie durft beweren, dat onze Gereformeerde Kerk kerngezond is? Dat wij als belijders wandelen, waardig de roeping van het evangelie?

Zeker, wij hebben nog voor vóór te danken, en het zou wel zeer tegen ons getuigen, als we er geen oog of hart voor hadden. Maar het is niet alles goud wat er blinkt. Is voor menigeen onder het jonge geslacht de Kerk niet op den achtergrond gekomen? Zijn er er niet velen vervreemd van de vreeze Gods, die de wereld en de zonde kiezen boven Christus?

Bij anderen, die zeggen dat ze prijs stellen op vroomheid en godsdienst des harten, vindt ge vaak zulke verwarde en onzuivere denkbeelden aangaande God en goddelijke dingen, dat ge voelt: hier is de band aan het Woord losgelaten. Nu ja, zeggen ze, die Bijbel, dat is maar een dood boek! Wij hebben den Geest noodig, niet van buiten af met teksten ons aangepreken, maar van binnen uit, warm, spontaan, innig, met enthousiasme en geestdrift. Dat is wat anders dan tekst op tekst en dogma op dogma! Dat is leven, bloedwarm en echt. Niet de verstarde Kerk, maar de vrije religieuze groep maakt veranderde menschen.

Dit alles doet ons soms vragen: Is er nog wel een toekomst voor de Kerk des Heeren? En dat, terwijl de vijanden zich van alle kanten tegen haar opmaken om haar te verdelen van den aardbodem. Is, om onze zonden, de Geest niet van ons geweken? Het zal niet baten, of wij al roepen: des Heeren tempel zijn deze! of we al uitwendig roemen in het Verbond Gods.

Neen, het is geen tooverwoord, het woord Verbond. Zijn wij er wel genoegzaam van doordrongen, welk een ontzaglijke beteekenis het Verbond der genade heeft, en welke dure roeping het bij ons aandringt? In Psalm 74, als het volk des Heeren in droeve benauwing is, en niet één profeet hun tot troost gebleven, dan is de laatste pleitgrond: aanschouw, o HEERE, het Verbond. Dit moet ook onze bede zijn als Kerk van Christus in deze tijden. Want waar het Verbond is, daar is de Geest des Heeren.

Daar is Zijn Woord.

Daar blijkt Zijn genadige verkiezing.

Daar toont Hij Zijn zegen over de geslachten.

Daar ligt de toekomst van Zijne Gemeente gewaarborgd.

Maar, daar wordt ook verstaan en beleefd, dat, juist omdat alles van den Heere moet komen, toch in alle verbonden twee deelen begrepen zijn, en wij, van onzen kant, vermaand en verplicht worden tot een nieuwe gehoorzaamheid.

Tot Verbondsvernieuwing van onze zijde.

Dan pas kan er rust zijn in het werk Gods.

Dan klagen we niet: och, mocht het nog eens Pinksteren voor ons worden!

Want, wie dat vraagt, miskent de genade Gods en Zijn blijvende inwoning in Zijn Gemeente. Die randt het werk des Geestes aan, die de Kerk nog steeds troost, haar Advocaat, haar Zaakbezorger van den Vader is, haar in alle waarheid leidt en eeuwig bij haar zal blijven.

Neen, we moeten door genade onze ziel open stellen voor de instraling van de kracht en van het licht des Geestes.

Dan wordt er bij ons schuldgevoel gewekt en gesterkt. Dan veroormoedigen we ons voor God, in berouw en zelfaanklacht. En we hooren de roepstem tot bekeering. Want als we bidden: beschouw, herdenk Uw vastgestaafd Verbond! dan is het goddelijk antwoord niet twijfelachtig. Het roept ons op zelf óók dat Verbond te aanschouwen en den eisch tot waarachtige bekeering, die het meebrengt, in ernst te betrachten.

Dan eerst hebben we troost en vastheid.

Dan eerst wordt ons leven vernieuwd, en worden we veranderde menschen. Dan zegt onze God tot het schuldig, maar berouwvol zich bekeerend volk: „Mij aangaande, dit is Mijn Verbond met hen, zegt de HEERE: Mijn Geest die op u is, en Mijn woorden, die Ik in uw mond gelegd heb, die zullen van uw mond niet wijken, noch van den mond van uw zaad, noch van den mond van het zaad uws zaads, zegt de HEERE, van nu aan tot in eeuwigheid toe.”

F. C. M.

KERKELUK LEVEN

Stembus-uitslag.

De blijde verrassing van den stembus-uitslag heeft ons allen goedgedaan. Niet alleen door de versterking van den invloed der christelijke politiek, maar ook door de duidelijkheid, waarmee het gesnoerk van den heer Mussert en zijn trawanten is beantwoord. Gelukkig heeft ook de kerk hier de vreugde van het op tijd gesproken hebben. Mogen de verdwaalden, die nog niet door het Woord zich lieten gezeggen, althans daartoe aanleiding vinden in de sprekende taal der feiten.

Maar laat ons allereerst op ons zelf toezien.

Want de stembus heeft wel bewezen, dat het beleid van Dr H. Colijn ook duizenden andersdenkenden in zijn groote lijnen aanvaardbaar scheen, doch kan juist daardoor nog geen demonstratie zijn van een principiële versteviging der anti-revolutionaire groep zelf. Het was dan ook wel „een woord op zijn tijd”, toen Dr H. Colijn in een spontane toespraak tot „onze menschen” aan den avond van den verkiezingsdag zelf hen opwekte, om van den volgende dag af weer onvermoeid aan het werk te gaan.

Want al heeft de N.S.B. een échec geleden, haar beginselen, of liever de van den beginselstrijd losweekende factoren, die in deze „beweging” werken, zijn niet overwonnen; ze werken door. De prijsgeving der christelijke politiek, het barthianisme, de scheiding tusschen „het religieuze” en „het wereldlijke”, gelijk deze in de C.D.U. veelszins bepleit of praktisch erkend zijn, werden niet overwonnen. De honderden, die verlegen zaten, en nog zitten, met het conflict tusschen hun wil tot kerkelijke samenleving met én hun wil tot politieke afzondering van hun naaste familie en vrienden, zijn nog niet terechtgebracht; ze zijn nog steeds én voor de kerk én voor de op principiële basis staande politieke partij een baken in zee. De verwereldlijking van het leven, die ook gedoopten en avondmaalvaarders behagen deed vinden in een critiek op regeering en overheid, welke in haar aard en toon en onderstellingen en tendenzen onmogelijk zou zijn geweest, als de vermaning van 1 Tim. 2:1 en 2 op de conscientie gebonden was geweest, is bij lang na nog niet gestuit. En voorzover zelfs in de verkiezingsdagen op meer dan één plaats de belangstelling voor principiële behandeling der politieke vraagstukken meer dan bedroevend was, bekruip de vrees het hart, dat ook in het anti-revolutionaire kamp er velen zijn, die geen haard zijn van warme geestdrift, welke paraat is het werk van de voortrekkers over te nemen, ook al vielen zij zelf nog heden uit onze geleerden weg.

We hebben weer rust; moge het devies „saavis tranquillitas in undis” (rustig temidden van de onrust) zijn onmisbaar geleide vinden in de aan Kierkegaard ontleende figuur van het Woord Gods, dat is als een steen, geworpen in een rustig water: de steen is in 't water geworpen, en de kringen worden al grooter, de kringen, die de plaats, waar de steen viel, tot middelpunt hebben. Het beeld is bij Kierkegaard onzuiver uitgewerkt; maar dat hindert hier niet.

K. S.

Recht en plicht van symboolvorming. (L)

Over recht en plicht tot symboolvorming (symbool is hier: een kerkelijk belijdenisgeschrift) is in de onderscheiden kringen der christelijke gemeenschap vroeger vrij eenstemmig geoordeeld. Ook voorzover men dat recht en dien plicht ontkende, of relativerde, waren de gronden, die daartoe aangevoerd werden, vrij duidelijk en uniform.

In den laatsten tijd evenwel is ook in dezen het oordeel van velen gewijzigd en een nieuwe probleemstelling in dezen gegeven.

Wij denken hier in de eerste plaats aan de meening van Karl Barth. In zijn eerste Prolegomena zur (chr.) Dogmatik houdt hij zich bezig met de autoriteit van de kerkelijke belijdenis. „Een geloofsbelijdenis is een publieke formulering van het aan de christelijke kerk in een bepaald tijdsgewricht op een bepaalde manier gegeven inzicht in de in de Schrift „getuigenis” ontvangende openbaring”. De belijdenisschriften zijn het dogma van onze vaders in het geloof; ze zijn de op de boven aangegeven manier neergelegde resultaten van het vroegere, gemeenschappelijke „hooren” der kerk.

De vraag nu, welke waarde, en welk gezag dan aan zulke belijdenisschriften zal zijn toe te kennen, kan uiteraard slechts beantwoord worden onder gelijktijdige beantwoording van andere vragen.

De eerste is: welke is de waarde van het dogma?

Op deze vraag antwoordt Barth in zijn eerste Prolegomena: dat het dogma slechts een poging is. Een poging tot benadering, tot „approximatie”. Het dogma immers weet niet, maar vraagt. Het vraagt naar de waarheid. Het is een poging tot benadering van de eschatologische (ons onbereikbare) ten volle vernomen en vertolkte waarheid. In deze wereld brengt de kerk het niet verder dan tot zulk een poging. Een bepaalde belijdenis is dus niet meer dan een gequalificeerde approximatiepoging.

De tweede vraag, met de eerste onmiddellijk samenhangende, is deze: wat is de autoriteit der kerk? Ongetwijfeld heeft de kerk autoriteit, zegt Barth. Het is immers niet aan te nemen, dat de periode, die er ligt tusschen het profetisch en apostolisch getuigenis eenzijdig en ons eigen levende „heden” anderszijds een „ledig”, een „vacuum” zou zijn. Dat is ze nimmer. Die tusschenliggende periode is ook gevuld met dit „getuigenis”. Zij is ook in praegnanten zin kerk-geschiedenis. En de kerkgeschiedenis zelve wordt, volgens Barth, hierdoor bepaald, dat weliswaar de „communio sanctorum” (gemeenschap der heiligen) altijd een verborgenheid blijft, maar dat anderzijds deze onzichtbare, verborgen „communio sanctorum” achter geen enkele zichtbare verschijning der kerk NIET verborgen zou liggen. De communio sanctorum, als de eigenlijke, verborgene „lebendige Kirche”, ligt achter elke konkrete kerk; men lette er op, dat Barth zich hier bedient van het aan de grieksche en andere filosofie ontleende denkschema, volgens hetwelk er een „onzichtbaar”, „wèzen” der kerk zou zijn, welk „wèzen” dan in bepaalde, konkrete „vormen” van „verschijning” een uitdrukking neemt, zij het dan ook een nimmer adequate uitdrukking. Geloof in de werkelijkheid van den Heiligen Geest in het heden kan — aldus nog steeds Barth — nimmer samengaan met principiële of praktische loochening van diens werkelijkheid in een verleden, dat zelf nog in het „heden”, „tegenwoordig” is. Men mag dan ook de documenten van dat verleden dus niet onachtzaam voorbij gaan; er moet wel degelijk volle aandacht aan geschonken worden.

Men gevoelt het: deze Aufmerksamheit brengt het niet verder dan tot „Respekt” voor de belijdenis als zulk een document uit het verleden. En omdat dit respect door Barth verlangd wordt uit een oogpunt van de werkelijkheid van den Heiligen Geest, en van de verborgene „communio sanctorum”, daarom wordt dit respect niet dan pas van ons gevorderd, als de INHOUD eener bepaalde belijdenis deugdelijk gekeurd is; integendeel: dit respect is noodig, in ELK GEVAL; ook al zou de inhoud eener bepaalde belijdenis ons niet bevredigen. Het is een respect BIJ VOORBAAT, en dus niet eerst met het oog op den INHOUD van dogma en belijdenis. Het dogma ALS ZOODANIG, ook het links-georiënteerde, ook het ketterische of „haeretische”, zelfs het reeds haeretisch bevonden dogma, verdient respect. Niet voor een QUANTUM (een bepaalde belijdenis-inhoud), maar voor een QUALE (een bepaalde manier, een bepaalde hoedanigheid van het belijden) wordt respect gevraagd. Het is, volgens Barth, ijdele sofistiek, de vraag te stellen, waar deze binding — deze wel werkelijke, maar toch steeds slechts relatieve binding — aan zulk een in een oud document neergelegd dogma moet beginnen, en waar ze halt houden moet. „Überall hört sie auf und gar nirgends”; overal houdt ze op en toch ook weer feitelijk nergens. Alleen op deze wijze houdt men den band met de kerk van alle eeuwen, ook gedurende de tusschen het apostolisch tijdperk en het onze liggende periode, vast. Wie het anders wil, en b.v. meent, dat de kerk eerst heden

er is, of eerst valt in de 10 eeuw.

De opmerkingen berusttisch is en aan wat Gekündigung”, „Führer”, doch den Führer in den droom van den waanoit; wie AMBT daaren dus zelf den twijfelde ho genialen Fül tegen de sp verachten volgenden. „Das en niet genz het hebben den ambtelij De vraag, gende week

Postzegels.

Enkele ma van een verz straat 43, U ontvangen t zakelijk geac

Met biljds de abonné's

Echter is l de patiënten daarom will stukje te wi men de pos uitknijpt met

Al de abor kosten; zijn om langs de

Gaarne on

Over het

In den la veelszins ni

Enkele di gen noemen.

Min of m gang is de Mythologie

Theologische Gotha, 1931 dat in den l

„begrip” anderzijds s religie, zegt doch tevens van het be

le kennen v begrip s v

Om op d wijst Frick

Frick's broe larger The

Otto heeft i aan de orde

het „religie deren term

van dit reli n.l. niet t

van het sul stemming n

macher ge voel” den o

plotseling, mogelijk ge

heid (ge v Frick, een

niet reflexi nu bij Otto

„Sehan”, d

Een wijd inijdelijke d

het religie van de mys

waarde, d dan iets iri

den gedefin tegen kan d

herinnering was van t

er op af, bruikt word

men”, teke de in deze t

men zelf re die ideogra

Dat hier tieve waar

betoog du „zaak” kan

aan de po meerdere v

zegt b.v. Ongeveer o

euze rede” (